

การพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

Developing Household Accounting Forms and Accounting Procedures Based on Sufficiency Economy Approach

สรียา วิจิตรเสถียร*
Sareeya Wichitsathian

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ABSTRACT

This research is a developing household accounting forms and accounting procedures based on sufficiency economy approach. Its purpose is to improve the potential and the strength of the community and to raise the awareness and consciousness of living sufficiently by creating a household account. In this research, it is hypothesized that developing household accounting forms and accounting procedures based on sufficiency economy approach has successfully helped people to live sufficiently. Five household accounting forms and accounting procedures developed under the sufficiency economy approach include 1) the assessment of household economic status and debt state 2) household account book 3) the statement of household income and expenses 4) setting the goal for increasing income and reducing unnecessary expenses and 5) the assessment of creating a household account and applying it to their daily life under the philosophy of sufficiency economy. The efficiency tests of household accounting forms and accounting procedures based on the sufficiency economy approach present as follow.

To examine if the families have successfully set their goals and achieved their goals, one hundred and fifty-five families who are farmers have been applying the household account to their daily life for 6 months. The findings show that in overall picture, the attitude of the samples who have never created a household account towards the household accounting based on sufficiency economy approach is better than the attitude of the families who have experienced creating the household account before. More than 90 percent of samples understand how to create household account. An ability of the samples to make a plan and set the goal in order to reduce their expenses is better than making the plan and setting the goal to increase income and for saving (95.31%, 91.55% and 77.93% respectively). Moreover, more than 80 percent of the samples who have an ability to make a plan and set the goal has successfully achieved their goals.

ARTICLE INFO

Article history:

Received 20 February 2013

Received in revised form

24 April 2013

Accepted 29 April 2013

Available online 16 June 2014

Keywords:

household accounting

(บัญชีครัวเรือน)

sufficiency economy

(เศรษฐกิจพอเพียง)

household accounting based on

sufficiency economy approach

(บัญชีครัวเรือนตามแนว

เศรษฐกิจพอเพียง)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาแบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของครัวเรือน รวมถึงการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกของประชาชนในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงด้วยกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลจากการดำเนินการวิจัยทำให้ได้แบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) แบบประเมินภาวะเศรษฐกิจและหนี้สินของครัวเรือน 2) สมุดบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง 3) แบบสรุปรายรับ-รายจ่าย และสรุปรายจ่ายเพื่อการออมของครัวเรือน 4) แบบกำหนดเป้าหมายเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในเดือนถัดไปและ 5) แบบติดตามและประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พัฒนาขึ้น พบว่า หลังจากทำครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 155 ครัวเรือน ได้จัดทำบัญชีครัวเรือนตามแบบฟอร์มและกระบวนการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงครบระยะเวลา 6 เดือน ครัวเรือนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนมีทัศนคติต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยภาพรวม เป็นไปในทางที่ดีกว่าครัวเรือนที่เคยมี

* Corresponding Author Tel. +668 4040 0454

E-mail address: sareeya@sut.ac.th

ประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อน นอกจากนั้นงานวิจัยยังพบว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พัฒนาขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการตั้งเป้าหมายเพื่อลดรายจ่าย โดยสามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายการ “ปรับ” รายจ่ายที่เกี่ยวกับวิธีการกิน การอยู่ การใช้ที่ไม่จำเป็นได้ “เปลี่ยน” รายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมที่ไม่จำเป็นได้ “ลด” สิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่จำเป็นได้ “ละ” สิ่งฟุ่มเฟือยตามแฟชั่นได้ “เลิก” รายจ่ายเกี่ยวกับอบายมุขได้ดีกว่าความสามารถในการตั้งเป้าหมายเพื่อเพิ่ม และดีกว่าความสามารถในการตั้งเป้าหมายการออม คิดเป็นร้อยละ 95.31, 91.55 และ 77.93 ตามลำดับ นอกจากนี้มากกว่าร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการดำเนินการตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ประสบความสำเร็จ

บทนำ

ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจของชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของประเทศ ประเทศที่มีความเข้มแข็งและมีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงเปรียบเสมือนกับการได้รับภูมิคุ้มกันทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ ลักษณะหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง คือ การที่ชุมชนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง สามารถควบคุมและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

แนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจในการพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนนั้นคือ การส่งเสริม กระตุ้นเตือน สร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยเกี่ยวกับ “การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาโดยตลอด¹ แนวคิดตามพระราชดำรินี้เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่ประชาชนโดยการสร้างแนวคิดพื้นฐานของความพอมีพอกินพอใช้ มุ่งเน้นการใช้จ่ายอย่างประหยัดอย่างพอเพียงเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ได้มาตามกำลังของบุคคล โดยปราศจากหนี้สิน ด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และด้วยการอดออม นอกจากนี้ต้องแบ่งปันสู่ชุมชน โดยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงนี้สามารถปรับใช้ให้ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมแบบหนึ่ง

¹ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 2549: 12-14) มีหลักพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ส่วนที่ 3 คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กันดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ไม่น้อยเกินไปหรือไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วนที่ 4 เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ส่วนที่ 5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ในลักษณะของการบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยงานวิจัยนี้ได้พัฒนาแบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งนอกจากจะเพื่อเป็นการบันทึกการรับ-จ่ายภายในครัวเรือนแล้ว กระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงนี้ ยังประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการจัดการทางการเงิน รวมถึงการตั้งเป้าหมายทางการเงินของครัวเรือน เพื่อให้ครัวเรือนตระหนักรู้ถึงสถานะทางการเงินของตนอยู่ตลอดเวลา อันเป็นผลให้ครัวเรือนดำรงชีวิตแบบพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้จากผลสำคัญ 3 ประการ คือ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และการประหยัดคอตอม อันเป็นการสร้างวินัยทางการเงินให้แก่ครัวเรือนและสมาชิกต่อไปซึ่งหากคนในชุมชนและสังคมมีจิตสำนึกในการดำรงชีวิตแบบพอเพียงเพิ่มขึ้นแล้ว จะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนต่อไป

การพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1. แนวทางการพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาแบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยเน้นหลักการดังต่อไปนี้

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) ได้กล่าวว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดรูปธรรมในทางปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจแบบพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนนั้น จะทำให้บุคคลและครัวเรือนเกิดการหลุดพ้นจากความยากจนและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยบุคคลและครัวเรือนสามารถจัดทำแผนชีวิตเศรษฐกิจแบบพอเพียงของครัวเรือนให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนได้ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำข้อมูลครัวเรือน การจัดเก็บข้อมูลด้านศักยภาพของตนเองเพื่อค้นหาทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนการประกอบอาชีพหรือปัญญาที่อยู่ในตัวเองของชุมชน การค้นหาปัญหาของครัวเรือนเพื่อให้ครัวเรือนช่วยกันวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาระหว่างด้านการประกอบอาชีพ ด้านการเงิน ด้านปัจจัยในการดำรงชีพ และด้านครอบครัวอบอุ่นได้อย่างตรงจุด ตลอดจนข้อมูลแผนการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบข้อมูลในภาพรวมของครัวเรือน และประโยชน์ในการกำหนดทิศทางของครัวเรือนเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจนสู่ชีวิตพอเพียงอย่างมีเป้าหมายลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินออม

แนวคิดที่ได้จากกรมการพัฒนาชุมชนดังที่กล่าวไปข้างต้นนี้ มีความสอดคล้องกับแนวทางของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 7 (2550) ที่ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับขั้นตอนการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยสรุปความว่า ความพอเพียงคือการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความประหยัด การขจัดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การรวมพลังในรูปกลุ่มเพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ตลอดจนเพื่อนำไปสู่การ

สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ นอกจากนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้เศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาค่าครองชีพของประชาชน โดยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจแบบพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือน เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง และแก้ปัญหาค่าครองชีพ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ “ระดับแรก” คือ *ระดับจิตสำนึก เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึก* และปรับเจตคติ สู่การพึ่งพาตนเอง โดยการสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง การรู้จักประเมินตนเอง การระบุปัญหาที่ประสบอยู่และสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง การรู้จักจัดความต้องการที่ฟุ่มเฟือย “ระดับต่อมา” คือ *ระดับปฏิบัติ* เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว สมาชิกในครอบครัวต้องรู้จักพึ่งตนเอง โดยทำกิจกรรม ลดรายจ่ายเพื่อให้เกิดการออม กำหนดเป้าหมายจ่าย 3 ส่วน เก็บออมไว้ 1 ส่วน โดยอาศัยการจัดทำบัญชี รับ-จ่าย เพื่อให้รู้ภาวะหนี้สิน รายได้ รายจ่ายของครัวเรือน วางแผนและควบคุมการใช้จ่ายของครัวเรือน ไม่สร้างหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ลดภาระหนี้สินของตนเอง ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย พยายามที่จะลด ละ เลิก อบายมุข การไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม อยู่อย่างสมดุล ไม่ดำเนินชีวิตเกินความพอดี “ระดับสุดท้าย” คือ *ระดับปฏิเวธ* หรือผลของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง นำไปสู่ความพอเพียงในระดับของการดำเนินชีวิตทั้งครอบครัว ชุมชนและขยายผลไปสู่ระดับสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย หรือการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้น ยังได้รับการสนับสนุนจากนักวิจัยอีกหลายท่าน เช่น พัทรี ภู่ม (2551) กล่าวถึงการจดบันทึกการบัญชีรายรับ-รายจ่ายว่า การจัดทำบัญชีรับ-จ่ายจะต้องมีการจัดทำอย่างสม่ำเสมอและครบถ้วนทุกรายการ เพราะเมื่อเวลาผ่านไปอาจทำให้ไม่สามารถจดจำรายรับ รายจ่ายว่าเป็นเงินเท่าไรได้หมด อีกทั้งการบันทึกแยกเป็นหมวดหมู่ แบ่งเป็นหมวดรายได้ หมวดรายจ่าย หมวดสินทรัพย์ ฯลฯ จะช่วยเพิ่มความสะดวกในการสรุปผลแต่ละเดือนเพื่อให้ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางการสร้างรายได้เพิ่ม การควบคุมค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยโดยไม่มี ความจำเป็น และการประหยัดเพื่อให้มีเงินเหลือที่จะออมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นอีกด้วย แนวความคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับ นภาพร ลิขิตวงศ์จร (2550) ที่กล่าวว่า การทำบัญชีครัวเรือน (บัญชีรับ-จ่าย) เป็นการจดบันทึก รายรับ รายจ่ายประจำวันของครัวเรือน ซึ่งมีความสำคัญที่จะช่วยให้ครัวเรือนได้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย หนี้สิน ทำให้ทราบว่าเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน อีกทั้งยังเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการบริหารจัดการเงิน จัดลำดับความสำคัญของรายจ่ายและวางแผนการใช้จ่ายว่ารายจ่ายใดมีความจำเป็น รายจ่ายใดไม่มีความจำเป็นก็จะสามารถตัดออกได้

แนวความคิดเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของรายจ่ายเพื่อการวางแผนรายจ่ายที่มีความจำเป็น และรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มีความสอดคล้องกับแนวคิดการลดรายจ่าย 5 ประเภท ของ ไพบุลย์ บุณณสันติ (ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1 จังหวัดสระบุรี) ที่ได้ให้แนวทางการวางแผนทางการเงินของครัวเรือนดังปรากฏใน “การจัดทำบัญชีครัวเรือน จุดเริ่มต้นของการปูทางสู่วิถีชีวิตตาม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยกล่าวว่า การที่ครัวเรือนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดรายจ่ายไม่จำเป็นเพื่อให้มีเหลือเผื่อการออม และการสร้างรายได้เพิ่ม โดยเฉพาะเรื่องของการลดรายจ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็นซึ่งมีความสำคัญมากหากสามารถลดรายจ่ายเหล่านั้นได้ก็จะมีเหลือเป็นเงินออมในครัวเรือนได้ ดังนั้นครัวเรือนจำเป็นต้องตระหนักถึงการมีเหตุผลในการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นเพื่อให้รายจ่ายลดลง แนวทางดังกล่าวจึงนำไปสู่การลดรายจ่าย 5 ประเภท คือ

- 1) “*ปรับ*” คือปรับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกิน การอยู่การใช้ และการลงทุนประกอบอาชีพ
- 2) “*เปลี่ยน*” คือเปลี่ยนแปลงการจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคม เช่น ค่าใช้จ่ายช่วยเหลือญาติ ค่าใช้จ่ายงานบุญ งานศพ
- 3) “*ลด*” คือลดสิ่งอำนวยความสะดวกตามฐานะ
- 4) “*ละ*” คือละสิ่งฟุ่มเฟือยตามแฟชั่น
- 5) “*เลิก*” คือเลิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุขทั้ง

ในส่วนของแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ วางแผนเพื่อการจัดการทางการเงินนั้น Richard J. Stillman ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารการเงินบุคคลได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารการเงินบุคคล (Personal Finance) ไว้ในหนังสือ Guide to Personal Finance (2000) ว่า “Personal Finance is the development and implementation of a sound money management program tailored to meet your objectives” คือ “การบริหารการเงินของบุคคลให้ประสบความสำเร็จนั้น เขาควรจะต้องตั้งเป้าหมายการเงินทั้งระยะสั้น (Short-term Financial Planning) และระยะยาว (Long-term financial Planning)” กล่าวคือ ถ้าต้องการให้ตนเองและครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในปัจจุบัน (สำหรับช่วงระยะ 1 ปี) ก็ควรมีการกำหนดเป้าหมายระยะสั้น แต่ถ้าหากต้องการสร้างรากฐานความมั่นคงทางการเงินเพื่อความสุขสบายไปจนถึงบั้นปลายชีวิตก็ต้องกำหนดเป้าหมายระยะยาวไว้ด้วย แนวความคิดนี้สอดคล้องกับ ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล (2550) ที่ได้สนับสนุนว่าการเริ่มต้นเพื่อปรับพฤติกรรมทางการเงินประการแรก ต้องรู้จักการใช้จ่ายของตนเอง จากนั้นต้องรู้จักออมให้มากจ่ายให้น้อย รู้จักเผชิญหน้าและจัดการกับหนี้สินอย่างฉลาด มีบ้านเป็นของตนเอง ไม่เร็วเกินไปที่จะหาเงินบำนาญให้กับตนเอง รู้จักลงทุนเพื่อสร้างความเติบโตให้กับการเงินของตนเอง และสุดท้ายคือการปกป้องรักษาสินทรัพย์ของตนเองจากแนวคิดข้างต้นนำไปสู่รูปแบบของการกำหนดเป้าหมายของการออมที่มีเหลือจากการเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นโดยได้แนวคิดของ เอกลักษณ์ ยัมวิไล (2548) ที่ได้กล่าวว่า การออม คือส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายในการบริโภค และการสะสมเงินที่เล็กทีละน้อยให้พอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปดังนั้นเงินออมสามารถเป็นที่พึ่งเมื่อตกอยู่ในสภาวะลำบากได้

จากแนวคิดที่ได้ศึกษาไว้ข้างต้น สามารถสรุปหลักการสำคัญในการพัฒนาแบบฟอร์มในการ

จัดทำบัญชีครัวเรือนและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง ได้ดังนี้

1. เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง และสามารถทำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ในเบื้องต้นบุคคลและครัวเรือนควรที่จะต้องรู้จักตนเอง ก่อนโดยการประเมินตนเองเพื่อให้รู้ภาวะหนี้สิน รายได้ รายจ่ายของครัวเรือน เพื่อให้เกิดการวางแผน และควบคุมการใช้จ่ายของครัวเรือน ไม่สร้างหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ลดภาระหนี้สินและการไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

2. จัดบันทึกบัญชีรับ-จ่าย เป็นประจำสม่ำเสมอและครบถ้วนทุกรายการ เพื่อให้รู้ข้อมูล รายรับ รายจ่ายของครัวเรือน การบันทึกแยกควรแบ่งเป็นหมวดหมู่ เช่น หมวดรายได้ หมวดรายจ่าย เพื่อความสะดวกในการสรุปผลในแต่ละเดือน

3. ครัวเรือนควรมีการจัดลำดับความสำคัญของรายจ่ายและวางแผนการใช้จ่ายว่ารายจ่ายใด มีความจำเป็น รายจ่ายใดไม่มีความจำเป็นก็จะสามารถตัดออกได้

4. ข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกมีการนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ วางแผนและการบริหารจัดการทางการเงิน

5. ครัวเรือนจะต้องคำนึงถึงเรื่องของการออม

6. ครัวเรือน ควรต้องกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเงิน

2. ผลการพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

จากสรุปหลักการสำคัญในการพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นแบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย

1. แบบประเมินภาวะเศรษฐกิจและหนี้สินของครัวเรือน
2. สมุดบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง
3. แบบสรุปรายรับ-รายจ่าย และสรุปยอดรายจ่ายเพื่อการออมของครัวเรือน
4. แบบกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในเดือนถัดไป
5. แบบติดตามและประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ทั้งนี้ ได้แสดงความสอดคล้องของ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” กับ “การจัดทำบัญชีครัวเรือน” สู่การพัฒนาเป็นแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความสอดคล้องของ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” กับ “การจัดทำบัญชีครัวเรือน”สู่การพัฒนาเป็นแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง		รูปแบบและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	กิจกรรม	รูปแบบและกระบวนการที่ได้
เงื่อนไข	องค์ประกอบ			
3 องค์ประกอบ	พอประมาณ	- ต้องทำให้รู้สภาพ / สถานะทางการเงินของตน - ต้องทำให้รู้ลักษณะการใช้จ่ายเงินของตน - ต้องทำให้รู้ระดับการใช้จ่ายเงินของตน - ต้องทำให้รู้ถึงสมดุลการใช้จ่ายเงินของตน	การประเมินสภาพ จดบันทึกและสรุปผล	- แบบประเมินสภาวะเศรษฐกิจและหนี้สินของครัวเรือน - สมุดบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
	มีเหตุผล	- ต้องทำให้รู้ว่าอะไรเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - ต้องทำให้รู้ปริมาณรายจ่ายที่ไม่จำเป็น	จดบันทึกและสรุปผล	- สมุดบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
	มีภูมิคุ้มกัน	- ต้องทำให้เกิดปัญหา / แนวทางในการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - ต้องทำให้เกิดการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - ต้องทำให้เกิดการออมเงิน - ต้องทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ หรือ แนวทางในการเพิ่มรายได้ - ต้องทำให้ตระหนักการดำเนินการของตน	จดบันทึก - สรุปผล วางแผน - ปฏิบัติ ติดตามประเมินผล	- แบบสรุปรายรับ-รายจ่าย และสรุปรายจ่ายเพื่อการออม - แบบกำหนดเป้าหมายเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - แบบติดตามและประเมินผล
2 เงื่อนไข	ความรู้	- ต้องทำให้รู้สภาพ / สถานะทางการเงินของตน - ต้องทำให้รู้ลักษณะการใช้จ่ายเงินของตน - ต้องทำให้รู้ระดับการใช้จ่ายเงินของตน - ต้องทำให้รู้ถึงสมดุลการใช้จ่ายเงินของตน - ต้องทำให้รู้ว่าอะไรเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - ต้องทำให้รู้ปริมาณรายจ่ายที่ไม่จำเป็น	การประเมินสภาพ จดบันทึกและสรุปผล	- แบบประเมินสภาวะเศรษฐกิจและหนี้สินของครัวเรือน - สมุดบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
	คุณธรรม	- ต้องทำให้เกิดปัญหา / แนวทางในการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - ต้องทำให้เกิดการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - ต้องทำให้เกิดการออมเงิน - ต้องทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ หรือ แนวทางในการเพิ่มรายได้ - ต้องทำให้ตระหนักการดำเนินการของตน	จดบันทึก-สรุปผล วางแผน-ปฏิบัติ ติดตามประเมินผล	- แบบสรุปรายรับ-รายจ่าย และสรุปรายจ่ายเพื่อการออม - แบบกำหนดเป้าหมายเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น - แบบติดตามและประเมินผล
ผลรวม →		- ต้องทำให้เกิดความตระหนักในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง	รูปแบบและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	

สำหรับแบบฟอร์มการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 แบบฟอร์มที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการดำเนินการวิจัย ได้นำเสนอไว้ใน ภาคผนวก ก

กลุ่มตัวอย่าง

เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่ได้พัฒนาขึ้น การศึกษาครั้งนี้ทดสอบแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกร จำนวน 155 ครัวเรือน โดยดำเนินการจัดทำบัญชีครัวเรือนติดต่อกันทั้งสิ้น 6 เดือน ผลการศึกษาแสดงในต่อไปนี้

ผลการศึกษา

1. เจตคติต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.1 หลังจากจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียงแล้ว 6 เดือน ครัวเรือนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาก่อนและครัวเรือนที่เคยมีประสบการณ์ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนเห็นว่าการจัดทำบัญชีในรูปแบบดังกล่าวไม่ยุ่งยากและไม่ทำให้เสียเวลา

1.2 เจตคติของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีมาก่อน แม้จะได้รับการส่งเสริมทักษะในการจัดทำบัญชีต่อเนื่องตลอด 6 เดือน ก็ตามผู้จัดทำบัญชีเหล่านี้กลับมีความเห็นด้วยเพิ่มมากขึ้นว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง และเห็นด้วยว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนช่วยให้ครอบครัวจะสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นแตกต่างจากเดิม และกลับเห็นด้วยลดลงว่าครอบครัวออมเงินได้เพิ่มขึ้นหลังจากมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน

1.3 เมื่อเปรียบเทียบเจตคติก่อนและหลังการส่งเสริมทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับกลุ่มผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนพบว่า เจตคติหลังการส่งเสริมทักษะการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ยกเว้นเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนช่วยให้ท่านและสมาชิกในครัวเรือนทราบสาเหตุของปัญหาารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย การจัดทำบัญชีครัวเรือนช่วยให้ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีการออมเพิ่มขึ้นที่ผู้จัดทำบัญชีเห็นด้วยลดลงเล็กน้อย

1.4 เมื่อเปรียบเทียบเจตคติหลังการส่งเสริมทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือนระหว่างผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีกับผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีมาก่อน พบว่า เจตคติหลังการส่งเสริมทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อนทุกรายการ เป็นไปในทางที่ดีกว่าผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี

2. การติดตามและประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

จากกลุ่มตัวอย่าง 155 ครัวเรือน ซึ่งมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงตลอดระยะเวลา 6 เดือน ซึ่งจากการตรวจติดตามและประเมินผลการจัดทำบัญชีตลอดระยะเวลา 6 เดือน

ได้ข้อมูลจากการติดตามทั้งสิ้น 639 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 68.71% ของการดำเนินงานทั้งหมด ภาพรวมของการติดตามและประมวลผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในเกณฑ์ดีมาก รายละเอียดการติดตามและประเมินผลแต่ละด้านแสดงดังต่อไปนี้

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี พบว่ากลุ่มตัวอย่าง

- 1) สามารถแยกประเภทรายรับหลัก และรายรับอื่น และลงรายการในสมุดบัญชีได้อย่างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 97.18%
- 2) สามารถแยกรายจ่าย 5 ประการ รายจ่ายเพื่อชำระหนี้ และรายจ่ายเพื่อการออม และลงรายการในสมุดบัญชีได้อย่างถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 91.08%
- 3) สามารถสรุปยอดรายรับ รายจ่ายได้อย่างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 99.06%
- 4) สามารถจัดทำรายงานสรุปยอดรายรับ รายจ่าย และสรุปยอดรายจ่ายเพื่อการออมได้ คิดเป็นร้อยละ 100.00%

2.2 ด้านการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลการจดบันทึกบัญชี พบว่ากลุ่มตัวอย่าง

- 1) สามารถเปรียบเทียบรายรับ รายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 100.00%
- 2) สามารถวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบยอดรายรับ รายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 99.06%
- 3) สามารถวิเคราะห์เพื่อปรับ/เปลี่ยน/ลด/ละ/เลิก รายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ คิดเป็นร้อยละ 93.90%

2.3 ด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย พบว่ากลุ่มตัวอย่าง

- 1) สามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ได้ คิดเป็นร้อยละ 91.55%
- 2) สามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อลดรายจ่ายได้ คิดเป็นร้อยละ 95.31%
- 3) สามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อการออมได้ คิดเป็นร้อยละ 77.93%

ลักษณะการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการลดรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างจัดทำขึ้นตลอดระยะเวลา 6 เดือน สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

- 1) การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 1 (ปรับ) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อปรับรายจ่ายที่เกี่ยวกับการกิน การอยู่ คิดเป็นร้อยละ 96.77 โดยมีการปรับลดค่าใช้จ่ายการบริโภค คิดเป็นร้อยละ 42.75 การปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 29.82 และการปรับลดการใช้ทรัพยากร (น้ำ-ไฟ) คิดเป็นร้อยละ 24.20 ในการนี้กลุ่มตัวอย่างมีการวางแผนลดค่าอาหารสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 37.10 รองลงมา คือ การวางแผนปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเองเพื่อลดรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 27.42 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 1 (ปรับ)

การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 1	ร้อยละ
“การปรับวิธีการกิน”	
1. วางแผนการลดค่าอาหาร	37.10
2. วางแผนการลดค่าอาหารฟุ่มเฟือย / ลดการกินของฟุ่มเฟือย	5.65
รวมการปรับวิธีการกิน	42.75
“การปรับวิธีการใช้”	
3. ตั้งเป้าหมายการลดรายจ่ายค่าสาธารณูปโภคให้น้อยลง	5.65
4. วางแผนลดการใช้น้ำ	6.45
5. วางแผนลดการใช้ไฟฟ้า	12.10
รวมการปรับวิธีการใช้	24.20
“การปรับวิธีการอยู่”	
6. วางแผนการปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเองเพื่อลดรายจ่าย	27.42
7. วางแผนการซื้อของใช้เท่าที่จำเป็น	2.40
8. ไม่มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 1	3.23
รวม	100.00

ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกร 155 ครัวเรือน ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระยะเวลา 6 เดือน

2) การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 2 (เปลี่ยน) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมคิดเป็นร้อยละ 71.77 โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่ายสำหรับงานสังคม คิดเป็นร้อยละ 46.78 ในกรณีนี้ ร้อยละ 37.10 มีการวางแผนที่จะทำบุญตามกำลังทรัพย์ของตน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังมีการกำหนดเป้าหมายในการลดการใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมลง คิดเป็นร้อยละ 24.99 คิดเป็นร้อยละดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ร้อยละของการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 2 (เปลี่ยน)

การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 2	ร้อยละ
“ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่าย”	
1. วางแผนการทำบุญตามกำลัง	37.10
2. วางแผนที่จะไม่ทำบุญตามคนอื่น	9.68
รวมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่าย	46.78

ตารางที่ 3 ร้อยละของการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 2 (เปลี่ยน) (ต่อ)

การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 2	ร้อยละ
<i>“ลดการใช้จ่าย”</i>	
3. ตั้งเป้าการลดรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคม	12.89
4. วางแผนการลดการไปร่วมงานสังคม	6.45
5. วางแผนการลดการช่วยเหลือเรื่องเงินแก่ผู้อื่น	5.65
รวมการลดการใช้จ่าย	24.99
6. ไม่มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 2	28.23
รวม	100.00

ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกร 155 ครัวเรือน ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระยะเวลา 6 เดือน

3) การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 3 (ลด) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องสิ่งอำนวยความสะดวกตามฐานะ ร้อยละ 69.35 โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สิ่งของคิดเป็นร้อยละ 37.91 และมีการวางแผนการลดการใช้จ่ายสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกลงคิดเป็นร้อยละ 31.44 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละของการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 3 (ลด)

การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 3	ร้อยละ
<i>“ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สิ่งของ”</i>	
1. ตั้งเป้าหมายที่จะบำรุงรักษาสິงของเครื่องใช้	25.81
2. ตั้งเป้าหมายที่จะใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างทะนุถนอม	9.68
3. ตั้งเป้าหมายที่จะซ่อมแซมของเก่าที่เสียเพื่อนำมาใช้ใหม่	2.42
รวมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สิ่งของ	37.91
<i>“ลดการใช้จ่าย”</i>	
4. ตั้งเป้าการลดรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกตามฐานะลง	16.12
5. วางแผนที่จะไม่ซื้อของที่ไม่จำเป็น	9.68
6. วางแผนที่จะซื้อของเฉพาะในยามที่จำเป็น	1.61
7. วางแผนลดค่าน้ำมัน/ลดค่าเดินทาง	4.03
รวมการลดการใช้จ่าย	31.44
8. ไม่มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 3	30.65
รวม	100.00

ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกร 155 ครัวเรือน ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระยะเวลา 6 เดือน

4) การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 4 (ละ) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องสิ่งฟุ่มเฟือยตามแฟชั่น คิดเป็นร้อยละ 78.23 โดยมีการวางแผนลดการใช้จ่ายสิ่งของฟุ่มเฟือยสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 41.93 ซึ่งเป็นการวางแผนลดการซื้อเสื้อผ้า/รองเท้า คิดเป็นร้อยละ 34.67 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีการวางแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย คิดเป็นร้อยละ 36.30 ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ร้อยละของการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 4 (ละ)

การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 4	ร้อยละ
“ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย”	
1. ตั้งเป้าหมายที่จะไม่ซื้อของใช้ที่ไม่จำเป็น / นำของที่มืออยู่กลับมาใช้	15.33
2. ตั้งเป้าหมายที่จะใช้ของอย่างทะนุถนอม/ ลดการใช้สินค้าฟุ่มเฟือย	16.13
3. วางแผนการเลือกซื้อสินค้าราคาถูก ที่มีคุณภาพ	4.84
รวมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย	36.30
“ลดการใช้จ่าย”	
4. ตั้งเป้าหมายควบคุมค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของฟุ่มเฟือย	2.42
5. วางแผนลดการซื้อเสื้อผ้า / รองเท้า	34.67
6. วางแผนลดการซื้อเครื่องสำอาง	4.84
รวมการลดการใช้จ่าย	41.93
7. ไม่มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 4	21.77
รวม	100.00

ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกร 155 ครัวเรือน ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระยะเวลา 6 เดือน

5) การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 5 (เล็ก) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขทั้งปวง คิดเป็นร้อยละ 66.94 โดยตั้งเป้าหมายที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขให้ลดลง คิดเป็นร้อยละ 58.07 ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายเพื่อที่จะลดการซื้อหาวคิดเป็นร้อยละ 27.00 นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังตั้งเป้าหมายเพื่อเลิกอบายมุข คิดเป็นร้อยละ 8.87

ตารางที่ 6 ร้อยละของการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 5 (เล็ก)

การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 5	ร้อยละ
“ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย”	
1. ตั้งเป้าหมายที่จะลดการซื้อห่วย	27.00
2. ตั้งเป้าหมายที่จะลดการซื้อสุรา	16.5
3. ตั้งเป้าหมายที่จะลดการซื้อบุหรี่	5.65
4. ตั้งเป้าหมายที่จะลดการไปเที่ยว / นันทนาการ	4.84
5. อื่นๆ	4.03
รวมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย	58.07
“ลดการใช้จ่าย”	
6. วางแผนเล็กรอบรายจ่ายทั้งปวง	8.87
รวมการลดการใช้จ่าย	8.87
7. ไม่มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายการควบคุมรายจ่ายประเภทที่ 5	33.06
รวม	100.00

ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกร 155 ครัวเรือน ที่จัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระยะเวลา 6 เดือน

2.4 ด้านการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายที่วางไว้

1) ด้านการเพิ่มรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานเพื่อเพิ่มรายได้ตามแผนที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 89.2% โดยการดำเนินงานดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 83.67%

2) ด้านการลดรายจ่ายประเภท *ปรับ* พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานเพื่อลดรายจ่ายตามแผนที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 88.26% โดยการดำเนินงานดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 89.36%

3) ด้านการลดรายจ่ายประเภท *เปลี่ยน* พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานเพื่อลดรายจ่ายตามแผนที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 88.26% โดยการดำเนินงานดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 89.36%

4) ด้านการลดรายจ่ายประเภท *ลด* พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานเพื่อลดรายจ่ายตามแผนที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 88.26% โดยการดำเนินงานดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 96.23%

5) ด้านการลดรายจ่ายประเภท *สะ* พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานเพื่อลดรายจ่ายตามแผนที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 89.67% โดยการดำเนินงานดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 94.77%

6) ด้านการลดรายจ่ายประเภท เลิก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานเพื่อลดรายจ่ายตามแผนที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 88.73% โดยการดำเนินงานดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 92.60%

7) ด้านการออมเงิน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานเพื่อออมเงินตามแผนที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 82.63% โดยการดำเนินงานดังกล่าวประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้คิดเป็นร้อยละ 86.36%

อภิปรายผล

1. ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี

จากผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ถึงแม้งานวิจัยนี้จะมีการพัฒนารูปแบบสมุดบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการแยกประเภทรายรับหลักและรายรับอื่น และรายจ่ายมีการแยกเป็นรายจ่ายเป็น 5 ประเภท รวมถึงรายจ่ายเพื่อชำระหนี้ และรายจ่ายเพื่อการออม เพื่อให้ครัวเรือนรู้ลักษณะและรู้ระดับการใช้จ่ายเงินของตน มีเหตุผลที่จะรู้ว่าอะไรเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น จนกระทั่งเกิดปัญหา/แนวทางในการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเหล่านั้นอันเป็นการสร้างระบบภูมิคุ้มกันด้านวัตถุได้ การแยกประเภทรายรับและรายจ่ายในลักษณะดังกล่าว ไม่ได้สร้างความสับสนให้แก่ครัวเรือน โดยสามารถแยกประเภทรายรับและรายจ่าย รวมถึงการลงรายการในสมุดบัญชีได้อย่างถูกต้อง

2. ด้านการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลการจดบันทึกบัญชี

กระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้เป็นกระบวนการที่สร้างให้ครัวเรือนเกิดความสามารถในการเปรียบเทียบ รวมถึงสามารถวิเคราะห์ถึงผลการจดบันทึกบัญชีได้ ทำให้ครัวเรือนรู้ลักษณะการใช้จ่ายเงินและระดับการใช้จ่ายเงินของตน ทำให้ครัวเรือนรู้ว่าอะไรเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และรู้ปริมาณรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ซึ่งจากการประเมินความสามารถด้านการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลการจดบันทึกบัญชี พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสามารถด้านการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ โดยมีความสามารถในการเปรียบเทียบรายรับ รายจ่ายได้สามารถวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบยอดรายรับ รายจ่ายได้ และสามารถวิเคราะห์เพื่อลดรายจ่าย โดยสามารถวิเคราะห์เพื่อ ปรับ เปลี่ยน ลด ละ เลิกได้

3. ด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย

จากการพัฒนาแบบกำหนดเป้าหมายเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในเดือนถัดไป เพื่อให้ครัวเรือนเกิดความตระหนักในการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ เกิดการออมเงิน รวมถึงเกิดการเพิ่มรายได้ หรือมีแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนในเดือนถัดไป พบว่า จากการประเมินความสามารถในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อลดรายจ่ายได้ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถในการวางแผนและกำหนด

เป้าหมายในการเพิ่มรายได้ หรือการออม โดยสามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายการ “ปรับ” รายจ่ายที่เกี่ยวกับวิธีการกิน การอยู่ การใช้ที่ไม่จำเป็นได้ “เปลี่ยน” รายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมที่ไม่จำเป็นได้ “ลด” สิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่จำเป็นได้ “ละ” สิ่งฟุ่มเฟือยตามแพ้นั้นได้ “เลิก” รายจ่ายเกี่ยวกับอบายมุขได้ โดยกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการลดรายได้สูงสุด รองลงมาคือมีความสามารถในการตั้งเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้หรือมีแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนในเดือนถัดไป

สำหรับลักษณะของการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มรายได้ หรือหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนนั้น งานวิจัยนี้กระตุ้นให้ครัวเรือนที่ไม่เคยประกอบอาชีพเสริมใด ๆ มาก่อน เกิดจิตสำนึกในการหารายได้เพิ่มหรือหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ได้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่เคยมีประสบการณ์ในการทำอาชีพเสริมมาก่อน สำหรับครัวเรือนที่เคยมีประสบการณ์ในการทำอาชีพเสริมมาก่อนนั้น งานวิจัยนี้ทำให้ครัวเรือนเกิดแนวคิดในการทำอาชีพเสริมอื่น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งก่อนหน้านี้ครัวเรือนไม่เคยทำอาชีพเสริมนั้น ๆ มาก่อนได้มากกว่าการหารายได้จากอาชีพเสริมเดิมที่ครัวเรือนเคยทำอยู่ และผลจากการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการตั้งเป้าหมายเพื่อการออมเงินได้น้อยที่สุด

4. ด้านการเปรียบเทียบผลการดำเนินการและเป้าหมาย

จากการเปรียบเทียบผลการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และประหยัดคอดออมกับเป้าหมายที่วางไว้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการลดรายจ่ายได้ตามแผนที่กำหนดเป้าได้ดีที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถที่จะออมเงินได้ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการหารายได้เพิ่มตามแผนที่กำหนดไว้ได้น้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการลดรายจ่ายเปรียบเทียบกับกันระหว่างรายจ่าย 5 ประเภท พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการลดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่จำเป็นตามแผนที่วางไว้ได้มีประสิทธิภาพที่สุด รองมาคือ กลุ่มตัวอย่างสามารถลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยตามแพ้นั้นได้ตามแผนที่วางไว้ ลำดับสามคือ กลุ่มตัวอย่างสามารถเลิกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ลำดับสี่คือ กลุ่มตัวอย่างสามารถเปลี่ยนแปลงรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมที่ไม่จำเป็นได้ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยผลการงานวิจัยนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถปรับรายจ่ายที่เกี่ยวกับวิธีการกิน การอยู่ การใช้ที่ไม่จำเป็นได้น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแผนที่วางไว้ เนื่องจากรายจ่ายที่เกี่ยวกับวิธีการกิน การอยู่ การใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ เป็นรายจ่ายที่จำเป็นที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอื่น ๆ 5 ประเภท ที่กล่าวไปข้างต้น

ถึงแม้ว่ารายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขทั้งปวงจะเป็นรายจ่ายที่มีความจำเป็นน้อยที่สุด แต่กลุ่มตัวอย่างควบคุมค่าใช้จ่ายประเภทนี้ได้ยากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวก และค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ตามแพ้นั้นต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรแบ่งเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ในการออกแบบและกระบวนการจัดทำบัญชีต้องจัดทำเพื่อช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถอ่าน เขียน หรือมีความสามารถในการอ่านเขียนได้น้อย มีโอกาสเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเกษตรกรส่วนหนึ่งเป็นคนที่มีความสามารถอ่านเขียนได้น้อย
2. การจัดทำบัญชีครัวเรือนต้องมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนต้องการคนช่วยให้คำแนะนำเมื่อมีข้อสงสัย หรือแนะนำในการวิเคราะห์และวางแผน
3. ต้องคำนึงถึงการมีสมุดบัญชีครัวเรือนที่มีแบบฟอร์มอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ
4. การส่งเสริมให้ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้สมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรรู้สาเหตุจากปัญหาซึ่งเกิดจากรายจ่ายทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น ตลอดจนทำให้สมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในแต่ละเดือนลงได้
5. ควรมีการส่งเสริมให้ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนในการต้องช่วยเหลือตนเองโดยการนำเอาข้อมูลที่ได้อาจจากการจดบันทึก รายรับ รายจ่ายการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และการออม มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินที่มีอยู่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณพ่อหลวงบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) สันมะแพน พ่อหลวงศรีบุญเรือง ยอดวงศ์ ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการวิจัยเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2553

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2543). **รูปแบบและวิธีการสร้างมาตรฐานชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2553). **สมุดบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน**.
- กรมพัฒนาชุมชน (2549). **คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- กรมสรรพากร. (2553). **รายงานเงินสตรับ-จ่าย**.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2553). **กองติดตามและประเมินผล ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร**.
- คณะกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- นภาพร ลิขิตวงศ์จร. (2550). วารสาร. ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล (2550). การบริหารการเงินของอัลวิน ฮอลล์. FEU Academic Review.1 (1).
- พัชร ภู่ม. (2551). สื่อคู่มือเรียนด้วยตนเอง บัญชีกลุ่มอาชีพในชุมชน. สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ไพบุณย์ บุณสันติ. เอกสารประกอบคำบรรยาย. การจัดทำบัญชีครัวเรือน: จุดเริ่มต้นของการปูทางสู่วิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1 จังหวัดสระบุรี.
- มยุรี กิม่วนสง. (2551). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้า ธกส. สาขาบางน้ำเปรี้ยว. ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 7 (2550). การบัญชีครัวเรือน.
- สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองไผ่อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดร.
- เอกลักษณ์ อิมวิไล. 2548. “การออม”. มติชน. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.mfcwebactivity1.com/ac120002/saving.html>.
- Stillman, R.J. **Guide to Personal Finance Englewood Cliffs**. New Jersey. Prentice-Hall.

ภาคผนวก ก

แบบฟอร์มการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการดำเนินงานวิจัย

1. แบบประเมินภาวะเศรษฐกิจและภาวะหนี้สินของครัวเรือน

ครอบครัวของ
ที่อยู่

1. ข้อมูลของครัวเรือน

- 1.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน เป็นชาย.....คน หญิง.....คน
- 1.2 สมาชิกที่ทำงาน.....คน ว่างงาน.....คน กำลังศึกษา.....คน
- 1.3 โปรดทำเครื่องหมาย (/) กรณีสมาชิกว่างงานหรือออกไปทำงานนอกพื้นที่หรือระบุข้อความต่อไปนี

สมาชิกในครัวเรือน	ว่างงาน	แรงงานในครัวเรือน (โปรดระบุ)				ออกไปทำงานนอกพื้นที่	กำลังศึกษา ระดับ (โปรดระบุ)
		อาชีพหลัก	รายได้ ต่อปี	อาชีพรอง	รายได้ ต่อปี		
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							

2. ปริมาณรายได้ต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ☐)

☐ ไม่พอใช้ ☐ พอใช้

3. ภาระหนี้สินในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งเงินทุน	กู้เพื่อ	จำนวน (บาท)	ดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	ระยะเวลาที่กู้ (ปี)	เงินกู้คง เหลือ (บาท)	การชำระหนี้ (ทำเครื่องหมาย /)		สาเหตุ การผิดนัด
						ตรง เวลา	ผิดนัด ชำระ	
☐ 1. สหกรณ์								
☐ 2. ธ.ก.ส.								
☐ 3. ธ.ออมสิน								
☐ 4. ธ.พาณิชย์								
☐ 5. กองทุนหมู่บ้าน								
☐ 6. ญาติพี่น้อง								
☐ 7. เพื่อนบ้าน								
☐ 8. นายทุนในพื้นที่								
☐ 9. นายทุนนอกพื้นที่								
☐ 10. อื่น ๆ								

4. ความต้องการสินเชื่อเพิ่มเติม (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ☐)

☐ ไม่ต้องการ (โปรดข้ามไปข้อ 5)

☐ ต้องการ

กรณีต้องการสินเชื่อเพิ่มเติม

จำนวนสินเชื่อที่ต้องการ บาท

ระยะเวลาที่ต้องการชำระคืน ปี

แหล่งสินเชื่อ (ดูรายละเอียดตามข้อ 3)

กู้เพื่อ

5. การออมของครัวเรือน (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ☐)

☐ ไม่มีเงินออม (โปรดข้ามไปข้อ 6)

☐ มีเงินออม (ตอบไม่มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งเงินออม	จำนวนเงินออม (บาท)	ระยะเวลาในการออม ที่ผ่านมา (ปี)	ประเภทของเงินฝาก (ทำเครื่องหมาย /)		
			ฝากประจำ	ฝาก ออมทรัพย์	ฝากพิเศษ
☐ 1. สหกรณ์					
☐ 2. ธ.ก.ส.					
☐ 3. ธ.ออมสิน					
☐ 4. ธ.พาณิชย์					
☐ 5. กองทุนหมู่บ้าน					

6. การเป็นสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ☐)

☐ ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ (โปรดข้ามไปข้อ 7) ☐ เป็นสมาชิกสหกรณ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เป็นสมาชิกสหกรณ์	วัตถุประสงค์ในการเป็นสมาชิก (โปรดทำเครื่องหมาย /)			
	สะสมค่าหุ้น	ฝากเงิน	กู้เงิน	อื่น ๆ (โปรดระบุ)
1. สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์.....				
2. สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์.....				

7. การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน ☐)

☐ ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ☐ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ.....(โปรดระบุ)

กรณีที่ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ

☐ เพื่อเป็นรายได้หลักของครัวเรือน ☐ เพื่อเป็นรายได้รองของครัวเรือน

มีรายได้จากกลุ่มอาชีพประมาณเดือนละ..... บาท

หรือ ประมาณปีละ..... บาท

2. สมุดบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ประจำเดือนพ.ศ.....

วันที่	รายการ	รายรับ		รายจ่าย* (จำแนกตามประเภท)						รายจ่าย เพื่อ การออม
		รายรับ หลัก	รายรับ อื่น	1 (ปรับ)	2 (เปลี่ยน)	3 (ลด)	4 (ละ)	5 (เลิก)	ชำระ หนี้	
ยอดรวมประจำเดือน										
รวมทั้งสิ้น										

*ประเภทรายจ่าย 1 (ปรับ) คือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกิน
2 (เปลี่ยน) คือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคม
3 (ลด) คือสิ่งอำนวยความสะดวกตามฐานะ

4 (ละ) คือสิ่งฟุ่มเฟือย แพงขึ้น
5 (เลิก) คือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุขทั้งปวง

3. สรุปรายรับ – รายจ่ายของครัวเรือน

ประจำเดือนพ.ศ.....

รายรับ :

รายรับหลัก		บาท
รายรับอื่น		บาท
ประเภทที่ 1	(ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวิธีการกิน การอยู่การใช้)	 บาท
ประเภทที่ 2	(ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานสังคม)	 บาท
ประเภทที่ 3	(ค่าสิ่งอำนวยความสะดวกตามฐานะ)	 บาท
ประเภทที่ 4	(ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับของฟุ่มเฟือย แฟชั่น)	 บาท
ประเภทที่ 5	(ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุข)	 บาท
ค่าใช้จ่ายชำระหนี้	บาท	บาท

รายรับสูง (ต่ำ) กว่ารายจ่ายบาท

สรุปยอดรายจ่ายเพื่อการออมของครัวเรือน

ประจำเดือน.....พ.ศ.

การออมเงิน / เงินฝากบาท

4. แบบกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในเดือนถัดไป

เป้าหมายเพิ่มรายรับ :

เป้าหมายการควบคุมรายจ่าย :

ประเภทที่ 1 คือ ปรับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกิน การอยู่ การใช้

ประเภทที่ 2 คือ เปลี่ยนแปลงการจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานสังคม

ประเภทที่ 3 คือ ลดสิ่งอำนวยความสะดวก ตามฐานะ

ประเภทที่ 4 คือ ละสิ่งฟุ่มเฟือย แฟชั่น

ประเภทที่ 5 คือ เลิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุขทั้ง

เป้าหมายการออม :

*หมายเหตุ : การกำหนดเป้าหมายในแต่ละด้านสามารถใช้วิธีการประมาณการเป็นจำนวนเงิน (บาท) หรือเป็นร้อยละ (%) ก็ได้

5. แบบติดตามและประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียง

รายการ	การบัญชีครัวเรือน
ด้านความสม่ำเสมอในการจัดทำบัญชี	
ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี	☐ สามารถแยกประเภทรายรับหลัก และรายรับอื่น และลงรายการในสมุดบัญชีได้ถูกต้อง ☐ ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
1. ความสามารถในการแยกประเภทรายรับและรายจ่าย รวมถึงการลงรายการในสมุดบัญชี	☐ สามารถแยกประเภทรายจ่าย 5 ประเภท รายจ่ายเพื่อชำระหนี้ และรายจ่ายเพื่อการออม และลงรายการในสมุดบัญชีได้ถูกต้อง ☐ ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
2. ความสามารถในการสรุปยอดรายรับ-จ่าย	☐ สามารถสรุปยอดรายรับ-รายจ่ายได้ถูกต้อง ☐ ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
3. ความสามารถในการทำสรุปยอดรายรับ-จ่าย	☐ สามารถจัดทำรายงานสรุปยอดรายรับ-จ่าย และสรุปยอดรายจ่ายเพื่อการออมได้ ☐ ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
ด้านการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลการจัดบันทึกบัญชี	☐ สามารถเปรียบเทียบยอดรายรับ-รายจ่าย ☐ ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
1. ความสามารถในการเปรียบเทียบรายรับ-จ่าย	☐ สามารถวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบยอดรายรับ-รายจ่าย ☐ ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
2. ความสามารถในการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบยอดรายรับ-จ่าย	☐ สามารถวิเคราะห์เพื่อ ปรับ เปลี่ยน ลด ละ เลิก รายจ่ายได้ ☐ ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
3. ความสามารถในการวิเคราะห์เพื่อลดรายจ่าย	☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายการเพิ่มรายได้ ☐ ไม่มี/ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
ด้านการวางแผน/กำหนดเป้าหมาย	☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายการเพิ่มรายได้ ☐ ไม่มี/ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
1. การตั้งเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้	☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายการปรับรายจ่าย ☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนรายจ่าย ☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายการลดรายจ่าย ☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายการละรายจ่าย ☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายการเลิกรายจ่าย ☐ ไม่มี/ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
2. การตั้งเป้าหมายเพื่อลดรายจ่าย	☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายเพื่อการออม ☐ ไม่มี/ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
3. การตั้งเป้าหมายเพื่อการออมเงิน	☐ มีและสามารถวางแผน/กำหนดเป้าหมายเพื่อการออม ☐ ไม่มี/ไม่สามารถ เนื่องจาก.....
ด้านการเปรียบเทียบผลการดำเนินการและเป้าหมาย	☐ มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มรายได้ ☐ สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มรายได้
1. การเพิ่มรายได้	
2. การลดรายจ่าย	
2.1 <u>ปรับ</u> ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับวิธีการกิน/อยู่/ใช้	☐ มีการดำเนินการเพื่อปรับรายจ่าย ☐ สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่มีการดำเนินการเพื่อปรับรายจ่าย

รายการ	การบัญชีครัวเรือน
2.2 <u>เปลี่ยนแปลง</u> ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับงานสังคม	☐ มีการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนรายจ่าย ☐ สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่มีการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนรายจ่าย
2.3 <u>ลด</u> สิ่งอำนวยความสะดวกตามฐานะ	☐ มีการดำเนินการเพื่อลดรายจ่าย ☐ สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่มีการดำเนินการเพื่อลดรายจ่าย
2.4 <u>ละ</u> สิ่งฟุ่มเฟือย แฟชั่น	☐ มีการดำเนินการเพื่อลดรายจ่าย ☐ สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่มีการดำเนินการเพื่อลดรายจ่าย
2.5 <u>เลิก</u> ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุขทั้งปวง	☐ มีการดำเนินการเพื่อเลิกรายจ่าย ☐ สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่มีการดำเนินการเพื่อเลิกรายจ่าย
3. การออมเงิน	☐ มีการออม ☐ สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ☐ ไม่มีการออม

